

Ånge kommun
841 81 ÅNGE

Huvudman

Ånge kommun.

Ärendet

Tillsyn av rättssäkerheten i kommunernas myndighetsutövning för barn och unga.

Beslut

Inspektionen för vård och omsorg (IVO) har vid tillsynen konstaterat följande brister:

- Kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn och unga
- Kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar
- Kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning barn och unga

IVO begär med stöd av 13 kap. 5 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL, att kommunen redovisar sin inställning till de brister som IVO konstaterat. Redovisningen ska även innehålla de eventuella åtgärder som kommunen har genomfört eller planerar att genomföra för att komma till rätta med bristerna samt förväntade effekter av åtgärderna för barn och unga. Redovisningen ska avslutas med uppgift om när åtgärderna genomfördes eller kommer att genomföras.

IVO har i den aktuella tillsynen inte kunnat konstatera brister i övriga granskade områden.

Redovisningen ska ha kommit in till IVO senast den 11 augusti 2025.

Om bristerna inte rättas till kan IVO komma att fatta beslut om att förelägga kommunen att vidta åtgärder.

Skälen för beslut

Kommunen brister i sin skyldighet gällande kontroller inför placeringar av barn av unga

IVO bedömer att kommunen brister i sin skyldighet att göra kontroller inför placeringar av barn och unga. Kommunen uppger att de inte alltid kontrollerar om andra kommuner har eller under de senaste fem åren har haft barn eller unga placerade i familjehemmet inför placering av barn i ett tilltänkt familjehem. Enligt 4 kap. 7 § Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem,

jourhem, stödboende och hem för vård eller boende, (HVB), SOSFS 2012:11, ska referenser på tilltänkta familjehemsföräldrar begäras från de kommuner som tidigare haft placerade barn i familjehemmet. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte alltid gör detta. IVO menar att det viktigt att socialnämnden inhämtar dessa uppgifter för att säkerställa att barn och unga får en trygg och säker vård i familjehemmet.

IVO noterar att kommunen inför placering av barn i privat drivna verksamheter inte alltid kontrollerar om den tilltänkta verksamheten har haft omplaceringar eller oplanerade utskrivningar under aktuell period. IVO vill uppmärksamma kommunen på att detta är en av flera kontroller som kommunen kan göra för att säkerställa att verksamheten uppfyller kraven på god kvalitet och säkerhet.

Socialnämnden ansvarar för att ge god vård till den som genom nämndens försorg har tagits emot i ett annat hem än det egna. Socialnämnden ska planera för och genomföra de åtgärder som krävs för att säkerställa tillgången till hem och stödboenden som kan erbjuda vård som är trygg, säker, ändamålsenlig och präglad av kontinuitet. Enligt Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om socialnämndens ansvar för barn och unga i familjehem, jourhem, stödboende och HVB (SOSFS 2012:11) ska socialnämnden, inför beslut om vård i familjehem, stödboende eller HVB, göra en bedömning av om förutsättningarna i det tilltänkta hemmet eller stödboendet svarar mot de behov som barnet eller den unge har.

Kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar

IVO bedömer att kommunen brister i sin skyldighet att hantera orosanmälningar.

Kommunen uppger att de inte har fastställda rutiner som säkerställer att de inleder en utredning enligt 11 kap. 1 § SoL. Enligt 2 kap. 2 § SOSFS 2012:11 ska socialnämnden fastställa rutiner som säkerställer att en utredning inleds i enlighet med 11 kap. 1 § SoL. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte har rutiner för att säkerställa detta. Socialnämnden ansvarar för att det finns de processer och rutiner som behövs för att säkerställa att verksamheten uppfyller de krav som ställs. Kommunen har i vid kommunikering uppgett att det har blivit fel och att kommunen har sådana rutiner. Det finns ingen förklaring från kommunens sida till varför eller hur uppgifterna blivit fel, varvid IVO inte förändringar sin bedömning utan utgår från de uppgifterna som lämnades inledningsvis av eller på delegation av nämnd under hösten 2024.

Kommunen uppger att de inte alltid fattar beslut att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar efter det att en anmälan har kommit in. Enligt 11 kap. 1 a § andra stycket, SoL, ska socialnämnden fatta beslut om att inleda eller inte inleda utredning, om det inte finns synnerliga skäl, inom fjorton dagar efter att anmälan kommit in. Av kommunens yttrande framgår att om de inte alltid fattar beslut att inleda eller inte inleda utredning inom fjorton dagar uppges skäl för det. IVO beaktar kommunens yttrande.

Kommunen uppger vidare att de inte alltid slutför sin utredning av om socialnämnden behöver ingripa till ett barns skydd eller stöd inom fyra månader. Enligt 11 kap. 2 § andra stycket SoL ska socialnämndens utredning bedrivas skyndsamt och vara slutförd senast inom fyra månader. IVO bedömer att det är en brist att kommunen inte alltid slutför

utredning inom lagstadgad tid. IVO menar att det är av vikt att socialnämnden alltid slutför sin utredning inom lagstadgad tid, då nämnden har ett långtgående utredningsansvar för barn som kan vara i behov av skydd eller stöd.

Kommunen brister i egenkontroll avseende myndighetsutövning för barn och unga

IVO bedömer att kommunen brister i sin egenkontroll avseende myndighetsutövning för barn och unga. Kommunen uppger att deras egenkontroll inte innefattar undersökning om det finns förhållningssätt och attityder hos chefer och/eller personal som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet och att de inte alltid kontrollerar följsamheten till sina egna riktlinjer som kommunen har kopplat till jäv och korruption. Kommunen uppger även att de inte vet om deras egenkontroll omfattar uppföljning av avtal gällande privata utförare av LSS-boende, stödboende eller HVB.

Enligt 5 kap. 2 § Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om ledningssystem för systematiskt kvalitetsarbete (SOSFS 2011:9) ska den som bedriver socialtjänst utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. Av de allmänna råden i samma paragraf framgår att egenkontrollen kan omfatta undersökning av om det finns förhållningssätt och attityder hos chefer och/eller personal som kan leda till brister i verksamhetens kvalitet. IVO menar att kommunen inte till fullo kan säkra verksamhetens kvalitet utan att följa upp om privata utförare uppfyller de avtalade villkoren, kontrollera följsamheten till aktuella rutiner och undersöka chefers och personals förhållningssätt och attityder.

Kommunen uppger att deras egenkontroll av myndighetsutövning för barn och unga inte omfattar insamling av uppgifter om hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, antalet socialsekreterare som har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, barnens eller de ungas erfarenheter av och synpunkter på vården, orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar. Enligt 3 kap. 3 §, SOSFS 2012:11, ska den som bedriver socialtjänst utöva egenkontroll med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. Det framgår av de allmänna råden i samma paragraf att egenkontrollen bör omfatta insamling av uppgifter om bland annat hur ofta en socialsekreterare har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, antalet socialsekreterare som har besökt och samtalat med ett visst barn eller en viss ung person, barnens eller de ungas erfarenheter av och synpunkter på vården, orsakerna till omplaceringar och oplanerade avslut av placeringar.

IVO menar att om kommunen i sin egenkontroll inte granskar de nämnda områdena i avsnitten ovan kan det vara svårt för kommunen att utöva egenkontroll i den omfattning som krävs för att säkra kvaliteten i enlighet med SOSFS 2011:9. Egenkontroll enligt SOSFS 2011:9 innebär en systematisk uppföljning och utvärdering av den egna verksamheten samt kontroll av att den bedrivs enligt fastställda processer och rutiner. Egenkontrollen ska göras med den frekvens och i den omfattning som krävs för att kunna säkra verksamhetens kvalitet. När det gäller egenkontroll av verksamhet som rör barn och unga i familjehem, stödboende och HVB finns kompletterande allmänna råd i SOSFS 2012:11.

Kommunens åtgärder för att motverka jäv och korruption

Regeringen beslutade i juli 2024 om en ny handlingsplan mot korruption och otillåten påverkan. Syftet med handlingsplanen är att möta bredden i de utmaningar som finns när det gäller korruption och otillåten påverkan. För att upprätthålla ett högt förtroende för den offentliga förvaltningen måste medborgarna ha tilltro till att verksamheten bedrivs på ett korrekt sätt och att offentliga medel inte används på felaktiga grunder.

Offentlig verksamhet ska bedrivas på ett ansvarsfullt och korrekt sätt där anställda i offentlig förvaltning ska agera sakligt och opartiskt och i enlighet med de lagar och principer som styr förvaltningen. Det är därför av vikt att kommunen arbetar med att motverka korruption, mutor, jäv och andra oegentligheter som kan äventyra kommunens opartiskhet. Oseriösa eller kriminella aktörer förekommer inom allt fler branscher inom välfärdssektorn, i den kommunala sektorn inom exempelvis HVB. Det riskerar att leda till att barn och unga inte får den vård och omsorg de har behov av och har rätt till.

IVO konstaterar att kommunen inte vet om de har genomfört någon riskanalys inom området för perioden oktober 2023 till oktober 2024. IVO vill därför uppmärksamma kommunen på vikten av att arbeta aktivt med dessa frågor för att hindra att oseriösa och kriminella aktörer kan utnyttja välfärden.

Närmare om den aktuella tillsynen

IVO genomför tillsyn riktad mot samtliga kommuner i landet. Tillsynen genomförs med stöd av 13 kap. 1 och 2 §§ socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Syftet med tillsynen är att granska rättssäkerheten i kommunernas myndighetsutövning för barn och unga.

Tillsynen är avgränsad till socialnämndens handläggning och kontroll inför placeringar av barn och unga i privat drivna verksamheter samt familjehem, hantering av orosanmälningar, uppföljning av placeringar och handläggning samt arbetet med egenkontroll som en del i det systematiska kvalitetsarbetet. Tillsynen granskar även nämndens arbete mot korruption och otillbörlig påverkan.

Tillsynen är initierad utifrån resultat och erfarenheter från tidigare tillsyner, där brister inom kommunernas myndighetsutövning för barn och unga har visat sig inom flertalet områden. IVO har genom tidigare tillsyner även identifierat oseriösa och/eller kriminella aktörer som driver HVB, stödboende och familjehem. Det är verksamheter som riktar sig mot några av de mest utsatta grupperna i samhället, barn och unga. IVO har ett regeringsuppdrag att förhindra och motverka välfärdsbrottslighet inom omsorgen. Genom välfärdsbrottslighet medverkar dessa oseriösa och/eller kriminella aktörer till att barn och unga riskerar att inte få den vård eller omsorg de har rätt till.

Underlag

- Kommunens uppgifter utifrån IVO:s begäran.
- Yttrande från nämnden vid kommunikering.

Beslut i detta ärende har fattats av enhetschefen Pia Karlsson. I den slutliga handläggningen har inspektören Yvonne Berneke och Malin Lindqvist deltagit. Inspektören Maj-Britt Hahlin har varit föredragande.